

Zeegra vzw - 25.06.2002

INLEIDING:

Zandontginning op het Belgische Continentaal Plat (BCP) is geregeld bij Wet van 13 juni 1969. Doel van deze wet en de daarop volgende Koninklijke besluiten was de ontginning van de 'natuurlijke rijkdommen' uit de minerale en andere levende en niet-levende organismen van de zeebedding en de ondergrond op een **duurzame wijze** te regelen.

Vanaf de jaren 70 zijn een aantal bedrijven actief binnen de voorziene ontginningszones (zone 1 en vooral zone 2) en wordt er goed kwaliteitszand gevonden en aan de wal gebracht voor verdere behandeling en toepassing in de bouwindustrie.

Het meest ontgonnen zeezand betreft het grof zand (kaliber 0/2) voor verwerking in beton. De betonsector is in de voorbije jaren meer en meer op het Belgische zeezand overgeschakeld ter vervanging van rivierzand uit Nederland en/of Duitsland.

Op heden wordt ongeveer 3.000.000 ton Belgisch zeezand per jaar ontgonnen.

Meer dan 80% hiervan wordt aangewend in de productie van stortklaar beton, prefabbeton, betonproducten en asfaltproductie.

Gezien zeezand in de voorbije dertig jaar gaan behoren is tot de basisgrondstoffen voor de bouwsector heeft het onbetwistbaar een groot maatschappelijk en economisch belang gekregen voor Vlaanderen!

Bovendien is het van grote waarde dat een belangrijk deel van de behoefte aan delfstoffen gedekt wordt door het winnen ervan uit eigen bodem, vooral als men vaststelt dat de ons omringende landen Nederland, Duitsland, Frankrijk en Engeland, van waar de kwaliteitszanden vroeger exclusief aangevoerd werden, met gronstoffenschaarste geconfronteerd worden.

Ir. Jan Van Roo van de Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie (ANRE) schrijft in zijn nota met betrekking tot de oppervlakedelfstoffenplanning hierover het volgende:

Om de grondstofvoorziening veilig te stellen en zo tegemoet te komen aan de toekomstige maatschappelijke en economische behoefte dienen er in Vlaanderen volgens het principe van duurzame ontwikkeling blijvend voldoende oppervlakedelfstoffen ontginbaar gemaakt te worden omdat:

- *Het louter betrekken van delfstoffen uit het buitenland een onverantwoord doorschuiven betekent van een maatschappelijk knelpunt inzake milieu en ruimtebeslag.*
- *Heel wat industriële activiteiten zijn opgebouwd rond de specifieke eigenschappen van de Vlaamse delfstoffen.*
- *Bepaalde relatief laagwaardige maar tocht noodzakelijke delfstoffen niet over grote afstanden getransporteerd kunnen worden.*

Het is zo vanzelfsprekend dat men wel eens vergeet dat een bepaalde delfstof maar kan ontgonnen worden op plaatsen waar deze delfstof ook voorkomt. Bij de opmaak van delfstoffenplannen is het, zeken voor de zeldzamere en hoogwaardigere delfstoffen, bijgevolg opportuun niet risico te lopen dat geologisch gunstige sites door andere bestemmingen definitief verloren zouden gaan.

Gelet op het onherroepelijk karakter van de mogelijke gevolgen is een lange-termijn-denken hier dan ook op zijn plaats!

Ook vanuit economisch oogpunt moet gesteld worden dat grote investeringen pas gebeuren wanneer in het kader van de rechtszekerheid, aan de ontginning-en delfstofverwerkende sector voldoende lange toekomstperspectieven geboden worden.

Zoals reeds aangehaald heeft de ontginning van Zeegranulaten een uiterst belangrijke plaats verworven in het realiseren van de delfstoffenbehoefte in België en wijzen alle studies erop dat in de nabije toekomst méér zeezand zal moeten gewonnen worden om het dalend aanbod van delfstoffen uit landwinning én rivierwinning te compenseren!

Ook in Nederland, Frankrijk en Engeland is een gelijkaardige tendens vast te stellen, waarbij de overheid zélf de verplichting oplegt om méér kwaliteitszand uit de Noordzee te ontginnen, en dit geleid ondersteunt door een gunstiger heffingsregime!

Voor België stelt zich daarenboven nog het bijkomend probleem dat we slechts over een zéér beperkte kust beschikken waar bovendien, naast zandontginning, meerdere actoren hun deel opeisen, waaronder de visserij, militaire zones, pleziervaart, kusttoerisme, pijpleidingen, communicatiekabels, slibstorten, munitieberging, windmolenparken,....

In het verleden werd met de te ontginnen zones spijtig genoeg onvoldoende rekening gehouden bij het verlenen van vergunning voor andere gebruikers. Zo werd de toelating voor zandontginning op de Gootebank, gelegen in het ontginningsgebied zone 1, ingetrokken op verzoek van de visserijsector en werd een gedeelte van de Kwintebank in het ontginningsgebied zone 2 voor zandontginning gesloten omdat er communicatiekabels werden gelegd. (intussen is nu ook een zone binnen de kwintebank voor exploitatie gesloten voor drie jaar wegens het ontstaan van een krater door te intensieve ontginning op deze plaats van de zandbank!)

Terwijl eigenlijk de realiteit precies het tegenovergestelde impliceert, namelijk een uitbreiding van zandontginningsmogelijkheden op het BCP is voor de toekomst aangewezen!

ECONOMISCH BELANG

1. Directe investeringen met betrekking tot ontginning zeegranulaten:

Baggerschepen (sleehoppers) zijn speciaal voor deze zandontginning op de Noordzee opgebouwd of verbouwd.

De kleinste baggerschepen kosten minimum 10 miljoen Euro. Momenteel zijn drie Belgische sleehoppers actief. Daar bovenop worden door de Belgische bedrijven een vijftal Nederlandse schepen permanent ingehuurd en ook enkele Engelse baggerschepen worden regelmatig voor de zandontginning ingezet.

In de nabije toekomst zullen enkelen Belgische bedrijven investeren in nieuwe sleehoppers teneinde aan de toenemende vraag naar zeezand te kunnen voldoen.

Dit is tevens belangrijk in het vooruitzicht van de herinvoering van het Belgisch scheepsregister, dat door de regering recent in haar ontwerp van programmawet werd opgenomen.

Losinstallaties aan de kust: De groep Hanson beschikt over drie installaties (Oostende, Zeebrugge, Brugge), de groep NHM-De Cloedt heeft eveneens drie losinstallaties in gebruik (Nieuwpoort, Oostende, Brugge) en de firma Alzagri beschikt over één installatie te Brugge. Samen gaat het over 7 installaties aan de kust ter waarde van méér dan 25.000.000 euro.

2. Tewerkstelling:

Voor de uitbating van de depots aan de kust zijn ongeveer 100 personen tewerkgesteld terwijl de indirecte tewerkstelling zeer hoog ligt: onderaannemers, transporteurs, bemanning schepen, loodswezen en afdeling vloot, douane, verkeersbegeleiding, toeleveringsbedrijven, scheepsherstellers en tewerkstelling in de bouwsector.

3. Toegevoegde waarde:

De opbrengst voor de Belgische schatkist is groter dan op het eerste zicht gedacht wordt. De voornaamste inkomsten komen van:

- vergoeding aan concessierechten: ongeveer 700.000 euro per jaar
- havenrechten en kaairechten in de Belgische havens, per aangevoerde ton
- accijnzen op brandstof voor de baggerschepen
- BTW - ontvangsten en taksen
- geen import nodig = gunstig voor Belgische betalingsbalans

4. Competitiviteit van de betonsector:

Tal van Belgische, vooral West-Vlaamse, fabrikanten van prefabbeton gebruiken het zeezand als grondstof en beschikken daardoor over een gunstiger kostprijs dan indien ze rivierzand zouden moeten importeren zoals vroeger. Fabrikanten van industriegebouwen zoals Valcke, Goudeseune, Naessens, Vanmaercke of producenten van betonnen gewelven zoals Echo-Nerva, Vrobon, enz. exporteren hun productie voor een aanzienlijk gedeelte naar Nederland, Frankrijk en Duitsland. Hun competitiviteit is afhankelijk van hun nabijheid bij de nodige grondstoffen en van de gunstige kostprijs ervan.

Ook tégen de import van buitenlandse betonproducten dienen onze Belgische betonproducten zich te wapenen door aan competitieve voorwaarden hun grondstoffen aan te kopen. Bijvoorbeeld bij de import uit Nederland van betonstraatstenen speelt de competitie soms rond enkele centiemmen per steen en zou een kostprijsstijging van het zand voor sommige Vlaamse producenten nefast kunnen zijn met betrekking tot deze competitiviteit.

Het is ondermeer om bovenstaande redenen belangrijk dat het kwaliteitszand dat uit de Noordzee gewonnen wordt in de komende jaren niet onnodig duurder wordt! De kostprijs van het zeezand wordt voor een groot deel bepaald door de vaarafstand op zee en de transportafstand vanaf de losplaatsen.

BELANG ZEEGRANULATEN IN BELGISCHE BOUWSECTOR

Een aanzienlijk gedeelte van de Vlaamse betonindustrie is **afhankelijk** van de bevoorrading van Belgisch zeezand!

Dit is méér dan de totale jaarlijkse zandbehoefte voor de productie van beton in West-Vlaanderen (= ongeveer 2.000.000 ton)

Indien het Belgisch zeezand zou wegvallen zou dit een catastrofe veroorzaken in de bouwsector:

- wanneer geen beton kan geproduceerd worden valt onmiddellijk de bouw stil! Ook de syndicaten hebben dit ingezien: herinneren we ons de stakingsacties in 2001 waarbij de

- actievoerders zich beperkten tot het afsluiten van de uitgangen van alle betoncentrales teneinde de volledige bouwactiviteit lam te leggen!
- alternatief via buitenland is niet voorhanden! Overal wordt tekort opgelost door méér op zeegrnulaten over te schakelen. Bovendien zou de Belgische bouwsector afhankelijk worden van buitenlandse basisgrondstoffen....
 - zélfs al zou rivierzand uit Nederland of Duitsland een alternatief zijn, dan zou dit qua kostprijs niet (meer) haalbaar zijn!
 - ook logistiek is geen enkel alternatief mogelijk op korte, zélfs middellange termijn: extra capaciteit van transport per as of per binnenschip is niet beschikbaar.
 - ook het alternatief zeezand uit Engeland is niet realistisch omdat hiervoor onvoldoende extra scheepscapaciteit beschikbaar is.

We mogen verwachten dat de vraag naar zeezand en zeegrind, zoals in de ons omringende landen, in de nabije toekomst zal toenemen. Redenen hiervoor zijn ondermeer:

- het grintdecreet waarin stopzetting exploitaties voorzien is vanaf 2006.
- beperking import van rivierzand uit Nederland: enkele grote ontginningen lopen ten einde; er worden heffingen gelegd op landwinning om de Nederlandse producenten te verplichten méér granulaten uit zee te halen.
- het zand dat gebaggerd wordt uit de Westerschelde en vroeger voor een groot gedeelte naar België geleverd werd wordt meer en meer vervangen door zeezand.
- de laatste jaren zij tal van betoncentrales voorzien geworden van loskades langs kanalen waardoor ze in staat zijn zeezand per binnenschip te laten leveren.
- enkele zeezandproducenten hebben de laatste tijd nieuwe depots geopend in het binnenland: Gent-Brussel-Roeselare-Kortrijk. Dit om op de toenemende vraag naar zeezand te kunnen inspelen.
- om de kostprijs van betonzand te kunnen verminderen wordt meer en meer zeezand gemengd met grof rivierzand teneinde een goeden en tot voldoende grove kwaliteit betonzand te bekomen.

DIVERSE OPMERKINGEN

1. Waarom zijn de actuele ontginningszones op het BCP belangrijk:

In zone 2 bevinden zich drie zandbanken die voor ontginning geschikt zijn: Kwintanbank, Buitenratel, Oostdijck. Elke zandbank geeft een specifieke en verschillende kwaliteit zeezand. Vooral de korrelverdeling en het schelpengehalte zijn hierbij belangrijk. Voor de betonindustrie is een zand met korrelgrootte 0/2 een minimumvereiste! Dit zand is vooral (bijna uitsluitend) te vinden op de Kwintanbank.

In zone 1 bevinden zich twee zandbanken die voor ontginning geschikt zijn: Thorntonbank en Gootebank. Hiervan mag momenteel énkél de Thorntonbank gebruikt worden. De leden van Zeegra hebben de bedoeling om een gedeelte van het nodige grove zeezand op de Thorntonbank te gaan baggeren (om redenen reeds aangehaald). Enkele concessieaanvragen zijn reeds gedaan en enkele bedrijven zijn van plan de aanvraag op te maken. Gelet op de toenemende zeezandbehoefte enerzijds, en op de beperkingen qua ontginning op de Kwintanbank anderzijds, is het van bijzonder groot belang dat de Thorntonbank beschikbaar blijft voor de zandontginning teneinde de grondstoffenbehoefte voor de komende jaren veilig te stellen en tevens de ontginning toe te laten de wegname van 0/2 te spreiden over de Kwintanbank én de Thorntonbank.

Beide zones bevinden zich op een relatief beperkte vaarafstand van de kust. Dit is bijzonder belangrijk om de kostprijs van het ontgonnen zand commercieel haalbaar te houden! Immers de voornaamste kostprijsbepalende factor is de vaarafstand voor de baggerschepen!

Bovendien is uit ervaring en studies gebleken dat de beide ontginningszones destijds goed gekozen werden, ook in het belang van het milieu en de visserij en de scheepvaart. Indien de zandbanken verder van de kust zouden gelegen zijn dan zou dit niet alleen nadelig zijn voor de kostprijs ervan maar eveneens voor het milieu, nl. méér brandstofverbruik voor de baggerschepen.

Voor de visserij is de actuele ontginning geen probleem aangezien de ontginningszones in overleg met de visserijsector werden vastgelegd en er énkél op de koppen van de zandbanken gebaggerd wordt waar weinig of geen fauna of flora aanwezig is.

2. Spreiding mogelijk in functie van diverse zandkwaliteiten?

Mocht een uitbreiding van de ontginningszones overwogen worden zou dit volgende voordelen bieden:

- spreiding van de baggeractiviteit over meerdere zandbanken.
- selectiever baggeren mogelijk in functie van de gewenste zandkwaliteit. Aanvulzand of ophoogzand moet niet zo grof zijn als betonzand en kan op àndere plaatsen (zandbanken) gevonden worden.
- indien een bepaalde zandbank tijdelijk moet gesloten worden teneinde via erosie en stroming te laten herstellen zouden valabele alternatieven beschikbaar komen?!
- de baggeraar zou de winplaats kunnen kiezen in functie van de dichtstbijgelegen losplaats.

3. Milieuvriendelijk:

Zoals reeds gemeld vertegenwoordigen de ontginningsvaartuigen en vaste installaties aan land een belangrijke investering met een aanzienlijke exploitatiekost. Daartegenover staat dat zij ons in staat stellen op een milieuvriendelijke en streng gecontroleerde wijze in de behoefte aan grondstoffen te voldoen. In tegenstelling tot landontginning veroorzaakt zee-ontginning GEEN ingrijpende wijziging van het landschap en het milieu. Bovendien worden de middelen die gegeneerd worden uit de ontginningsbijdrage verdeeld over diverse universiteiten en onderzoekscentra met de bescherming van het mariene milieu als doel.

SLOT - VOORSTELLEN

Gelet op de toename van vraag naar mariene aggregaten en rekening houdend met de noodzaak aan een duurzaam beheer van het Belgisch Continentaal Plat is het van belang de actuele winzones voor zeezand onveranderd te behouden én indien mogelijk zélfs uit te breiden.

Aangezien er de laatste jaren meer informatie gehaald werd uit diverse studies en uit grondige monitoring van de ontginningsactiviteiten, en er nog nieuwe onderzoeksprojecten gepland zijn, moet er voldoende informatie beschikbaar zijn of komen om op een efficiënte en duurzame wijze de diverse actoren op het BCP aan hun trekken te laten komen.

Als Zeegra vzw wensen we graag samen te werken en stellen we voor, gelet op het belang van onze sector, betrokken te worden bij het toekomstbeleid van het BCP.

Dienaangaande vragen we, teneinde het overleg te verbeteren, als raadgever zonder stemrecht of als expert, uitgenodigd te worden door de 'Raadgevende commissie inzake de exploitatie van de niet-levende rijkdommen van het continentaal plat' (KB 12 augustus 2002) onder het Voorzitterschap van de heer Lathuy.

Vanuit een constructieve instelling wensen we geraadpleegd te worden omtrent projecten die onze sector aanbelangen. Bijvoorbeeld de inplanting van een windmolenpark binnen de concessiezones kan enkel in overleg plaats vinden met de concessiehouders.

Tevens stellen we voor, teneinde het beheer van de concessies voor zandontginning te verbeteren, om de verlenging van de concessies af te stellen op de werkelijke behoefte van de aanvrager. Ook is het aangewezen om bij afgifte van nieuwe vergunningen met correcte behoeftes rekening te houden.

Daartegenover zou het wenselijk zijn dat, indien nodig, binnen een redelijk korte termijn nieuwe of extra vergunningen (uitbreiding van toegestane volumes) kunnen worden afgeleverd.

Bovendien zijn we ervoor om de 'dead-rent' (zijnde de vaste bijdrage per vergunning aanzienlijk te verhogen om 'slapende' vergunningshouders af te schrikken. Het kan niet de bedoeling zijn dat de beschikbare volumes moeten verdeeld worden over actieve en passieve vergunninghouders!

Als beroepsfederatie van zeegranulatenproducenten (Zeegra vertegenwoordigt de voornaamste Belgische ontginners van zeezand op het BCP) wensen we met de overheid samen te werken aan een optimaal beheer van de natuurlijke rijkdommen.

René Desaever
Voorzitter Zeegra vzw

Actuele problemen:

24 maart 2003:

Een gedeelte (1/3de) van de Thorntonbank zou ingenomen worden door windmolens en aldus zou een belangrijk gedeelte van deze zandbank verloren zijn voor zandontginning!

De lopende concessie-aanvragen voor ontginning binnen zone 1 van het BCP worden momenteel opgeschort in afwachting van een beslissing over de locatie voor de windmolens! De bedrijven die binnenkort wensen te starten met de zandontginning op deze zone worden in het ongewisse gelaten over het wettelijk te bekomen concessie én over de duur van het uitstel... Bovendien ontstaat er een discriminatie tegenover deze bedrijven die, voor er sprake was een windmolens op de Thorntonbank, recent een concessie hebben gekregen binnen zone 1.

Een gedeelte van de Kwintenbank (1,962 km²) werd onlangs voor ontginning gesloten vanaf 15 februari 2003 voor drie jaar, omdat er zich aldaar een krater gevormd had door té intensieve exploitatie op deze plaats.

Er wordt gedacht aan een nieuwe ontginningszone (zone 4) waarin de Hinderbanken gelegen zijn, maar deze zone is verder afgelegen van de Belgische havens (dubbel vaarafstand!) en bovendien zijn er momenteel onvoldoende gegevens gekend over de

haalbaarheid van dit alternatief op het gebied van beschikbare zandkwaliteit, volumes, enz.

De bedrijven die over de wettelijke concessies beschikken om zand te ontginnen op de Thorntonbank kunnen wettelijke bezwaren hebben tégen de inname van (een gedeelte van) deze zandbank door windmolens.